

Wyrok z dnia 17 listopada 1998 r.

I PKN 443/98

Czas pozostawania bez pracy, za który pracownikowi przywróconemu do pracy przysługuje wynagrodzenie obejmuje okres, w którym pracownik mógł wykonywać pracę, tzn. był gotowy do podjęcia jej świadczenia, a wynagrodzenia za pracę został pozbawiony wyłącznie wskutek bezprawnej odmowy dopuszczenia go do pracy. Okres niezdolności do pracy, za który pracownik otrzymał zasiłek chorobowy z ubezpieczenia nie jest okresem pozostawania bez pracy w rozumieniu art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego - Ustawy z dnia 16 września 1982 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski. Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 1998 r. sprawy z powództwa Henryka T. przeciwko Spółdzielni Pracy „W.” w W. w likwidacji o przywrócenie do pracy i zapłatę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu z dnia 27 listopada 1997 r. [...]

I. u c h y l i ł zaskarżony wyrok w części zasądzającej kwotę 14.265,90 zł i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego;

II. o d d a l i ł kasację w pozostałym zakresie.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy we Włocławku, wyrokiem z dnia 23 maja 1997 r. [...], oddalił powództwo Henryka T. przeciwko Spółdzielni Pracy „W.” w W. o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne i przywrócenie do pracy. Sąd ustalił, że powód podjął pracę w Spółdzielni w 1962 r. na stanowisku głównego technologa, w 1967 r.

został powołany na członka zarządu, a w 1990 r. objął funkcję prezesa. Od 21 kwietnia 1995 r. do 16 stycznia 1996 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim. Z dniem 25 maja 1995 r. został odwołany przez Radę Nadzorczą z funkcji prezesa zarządu. Po wyczerpaniu zasiłku chorobowego Henryk T. został zaliczony do II grupy inwalidów i z tego tytułu przyznano mu rentę. Zawiesiwszy prawo do świadczenia w styczniu 1996 r. powrócił do pracy. W dniu 17 stycznia 1996 r. otrzymał wypowiedzenie umowy o pracę. Od 18 stycznia do 28 marca 1996 r. przebywał na urlopie, a następnie w szpitalu i na zwolnieniu lekarskim. Powód otrzymał odprawę pieniężną na podstawie ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 30 marca 1995 r. podjęła uchwałę nr 2/95 upoważniającą zarząd do zmniejszenia zatrudnienia w 1995 r. o 10 osób. Wśród osób przewidzianych do zwolnienia był powód. Jako uzasadnienie wypowiedzenia wskazano przyczyny podane w uchwale RN nr 6/95 zamiast nr 2/95. Uchwała nr 6/95 stanowi o pogarszających się od 1993 r. wynikach finansowych Spółdzielni. W ocenie Sądu fakt błędnego powołania uchwały nie może skutkować uznaniem wypowiedzenia za niezgodne z prawem lub nieuzasadnione. Wypowiedzenie podpisali wszyscy członkowie zarządu. Organ ten był władny dokonać wypowiedzenia powodowi, który w tym czasie nie był już członkiem zarządu.

Wyrok ten Henryk T. zaskarżył apelacją. Podniósł, że odwołania go ze stanowiska i wypowiedzenia umowy o pracę winna była dokonać, zgodnie z art. 49 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze oraz § 55 Statutu Spółdzielni, rada nadzorcza. Ponieważ czynności tych dokonał zarząd są one bezskuteczne. Twierdził nadto, że rozwiązanie z nim stosunku pracy nastąpiło z naruszeniem art. 187 Prawa spółdzielczego, a to wobec braku wymienionej w tym przepisie przyczyny wypowiedzenia. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy od 11 grudnia 1996 r. do dnia 28 lutego 1997 r. oraz odszkodowania w wysokości wynagrodzenia za cały czas pozostawania bez pracy.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu, wyrokiem z dnia 27 listopada 1997 r. [...], zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że przywrócił powoda do pracy i zasądził na jego rzecz, pod warunkiem podjęcia pracy, kwotę 14.265, 90 zł tytułem wynagrodzenia za okres sześciu miesięcy pozostawania bez

pracy, w pozostałym zakresie apelację oddalając. Zdaniem Sądu nieprawidłowy jest pogląd, że błędne uzasadnienie wypowiedzenia nie rodzi skutków prawnych. Zgodnie z art. 191 Prawa spółdzielczego oświadczenie woli o wypowiedzeniu powinno być złożone w formie pisemnej z podaniem przyczyny. Według art. 187 ustawy z dnia 16 września 1982 r. spółdzielnia może rozwiązać stosunek pracy z członkiem spółdzielni tylko w razie zmniejszenia na podstawie uchwały rady nadzorczej stanu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością lub przyznania emerytury. Pozwany nie powołał się w wypowiedzeniu na te przyczyny, naruszając tym samym art. 188 § 1 ustawy. Jedynym roszczeniem z tytułu wadliwego wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę jest przywrócenie do pracy. Swoistość spółdzielczego stosunku pracy wyraża się między innymi w obowiązku pozostawania w stosunku pracy. Tym samym brak podstaw do stosowania w odniesieniu do spółdzielczego stosunku pracy art. 45 KP. Żądanie powoda zasądzenia wynagrodzenia za cały czas pozostawania bez pracy jest bezzasadne. Zgodnie z art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego pracownikowi przywróconemu do pracy przysługuje wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, nie dłużej jednak niż za okres sześciu miesięcy. Sześciomiesięczne wynagrodzenie przyznane powodowi należało pomniejszyć o wypłaconą mu odprawę pieniężną z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn ekonomicznych. Nie ma natomiast podstaw do odliczenia od zasądnionego wynagrodzenia kwoty zasiłku chorobowego pobranego w okresie pozostawania bez pracy. Kwestia ta, aczkolwiek uprzednio sporna, po uchyleniu § 2 art. 188 Prawa spółdzielczego ustawą z dnia 2 lutego 1996 r., nie budzi kontrowersji.

Powyższy wyrok strona pozwana zaskarżyła kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego, a to art. 191 i art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Skarżąca zarzuciła, że Sąd błędnie zinterpretował art. 191 ustawy przyjmując, że mylne podanie przyczyn uzasadniających wypowiedzenie rodzi skutki prawne w postaci bezskuteczności oświadczenia woli o wypowiedzeniu. Stanowisko takie nie uwzględnia reguł wykładni oświadczeń woli wynikających z art. 56 i art. 65 § 1 KC. Sąd powinien był ustalić czy zaistniały rzeczywiste przyczyny wypowiedzenia. Sąd naruszył także art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego przyjmując, że brak jest podstaw do odliczenia od zasądnionego na rzecz powoda wynagrodzenia kwot pobranego przez niego zasiłku chorobowego. Przepis ten mówi o wynagrodzeniu za czas pozostawa-

nia bez pracy. „Pozostawanie bez pracy” implikuje zdolność do podjęcia pracy. Gdyby powód nawet miał możliwość podjęcia pracy nie mógłby jej podjąć, gdyż był niezdolny do pracy.

W odpowiedzi na kasację powód wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 191 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.) jest bezzasadny. Zgodnie z art. 187 tejże ustawy „Spółdzielnia może rozwiązać z członkiem spółdzielczą umowę o pracę w czasie trwania członkostwa, z zachowaniem przewidzianego w Kodeksie pracy okresu wypowiedzenia, w razie: 1) zmniejszenia na podstawie uchwały rady spółdzielni stanu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością, 2) przyznania członkowi prawa do emerytury”. Przyczyny te, skonkretyzowane, zostały wyliczone enumeratywnie. W każdym innym przypadku wypowiedzenie spółdzielczej umowy o pracę nie jest dopuszczalne. Cytowany przepis należy wyklądać bardziej rygorystycznie niż art. 45 KP wprowadzający wymóg zasadności przyczyny wypowiedzenia. Treść uchwały nr 6/95 Rady Nadzorczej Spółdzielni Pracy „W.” nie zawiera postanowień, które można by zakwalifikować jako jedną z ustawowych przyczyn wypowiedzenia umowy o pracę członkowi. „Pogarszanie się wyników ekonomicznych Spółdzielni” nie jest tym samym czym „zmniejszenie stanu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością”. Nie jest prawidłowy prawny wywód strony skarżącej dotyczący reguł wykładni oświadczeń woli. Wykładni oświadczeń woli dokonuje się wówczas, gdy są one niejasne, sporne. Oświadczenie woli pozwanej Spółdzielni o wypowiedzeniu powodowi umowy o pracę nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. Jest jednoznaczne zarówno co do zamierzonych skutków prawnych jak i przyczyn rozwiązania. Jako przyczynę wypowiedzenia strona pozwana podała treść uchwały Rady Nadzorczej nr 6/95 – pogarszające się od 1993 r. wyniki finansowe Spółdzielni. Przyczyna ta, konkretna i prawdziwa, nie uzasadnia wypowiedzenia umowy o pracę członkowi spółdzielni. Wypowiedzenie zostało zatem dokonane, jak trafnie ocenił Sąd drugiej instancji, z naruszeniem art. 187 Prawa spółdzielczego.

Zgodnie z art. 188 § 1 Prawa spółdzielczego, w razie rozwiązania spółdzielczej umowy o pracę z naruszeniem art. 187, członkowi spółdzielni służy roszczenie o

przywrócenie do pracy. Należy zgodzić się z poglądem Sądu drugiej instancji, że art. 45 KP nie ma zastosowania w odniesieniu do spółdzielczej umowy o pracę. Że zatem, z jednej strony - pracownik nie ma możliwości wyboru roszczeń, z drugiej - sąd nie może w miejsce przywrócenia do pracy orzec odszkodowania. Wyłączność roszczenia restytucyjnego jest konsekwencją wynikającego z art. 182 § 1 ustawy obowiązku spółdzielni i członka spółdzielni pozostawania ze sobą w stosunku pracy.

Członkowi spółdzielni, który podjął pracę w wyniku przywrócenia do pracy, przysługuje za czas pozostawania bez pracy, nie dłużej jednak niż sześć miesięcy, wynagrodzenie obliczone na podstawie przeciętnego wynagrodzenia bieżącego z ostatnich trzech miesięcy oraz odpowiedni udział w części nadwyżki bilansowej. Rację ma Sąd drugiej instancji, że od zasądzonego na rzecz pracownika wynagrodzenia nie podlegają odliczeniu kwoty pobranych przez niego zasiłków chorobowych. Trafność tego, w przeszłości kontrowersyjnego, poglądu potwierdził ustawodawca skreślając ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.) zarówno art. 47 § 2 KP jak i zdanie 2 w § 2 art. 188 Prawa spółdzielczego. Nie znaczy to jednak, że na rzecz członka spółdzielni należy zawsze zasądzić wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, pojmowany jako okres od rozwiązania stosunku pracy do przywrócenia do pracy. Wynagrodzenie przewidziane w art. 188 § 2 Prawa spółdzielczego spełnia funkcję kompensacyjną, odszkodowawczą. Wypłacane jest w miejsce wynagrodzenia, które pracownik otrzymałby za wykonaną pracę, gdyby, w rezultacie wadliwego rozwiązania stosunku pracy, nie doznał przeszkód w jej świadczeniu ze strony pracodawcy. Jediną przyczyną utraty prawa do wynagrodzenia musi więc być wadliwe rozwiązanie stosunku pracy. Przyznanie wynagrodzenia nie może jednak bezpodstawnie wzbogacać pracownika. Dlatego okres, za który przyznano wynagrodzenie winien uwzględniać czas, w którym pracownik mógł wykonywać pracę, tzn. był gotowy do podjęcia jej świadczenia. Choroba pracownika i zwolnienie z obowiązku świadczenia pracy z tej przyczyny powoduje, że nie nabywa on prawa do wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy (z zastrzeżeniem art. 92 KP). Utrata zarobku rekompensowana jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego - zasiłkiem chorobowym. Nie ma żadnych racjonalnych argumentów przemawiających za tym, by niezdolny do pracy z powodu choroby pracownik pozostający bez pracy wskutek wadliwego rozwiązania umowy o pracę miał być traktowany korzystniej niż niezdolny do pracy z powodu choroby pracownik pozostający w stosunku pracy. Jakkolwiek więc kwota pobranego

przez pracownika zasiłku chorobowego nie podlega odliczeniu od kwoty zasądzonego wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, to okres pobierania zasiłku z tytułu niezdolności do pracy powinien być odliczony od okresu pozostawania bez pracy, za który pracownikowi wynagrodzenie przysługuje. Sąd drugiej instancji nie rozważał sprawy w tym aspekcie. Zasądził na rzecz powoda wynagrodzenie za sześć miesięcy, przyjmując, że przez taki okres pozostawał on bez pracy. Nie dokonał ustaleń co do czasu pozostawania powoda bez pracy z powodu wadliwego wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę, okresu pobierania zasiłku chorobowego przypadającego na ten czas (po 28 marca 1996 r.) i relacji między obu tymi okresami. Po ustaleniu tych okoliczności Sąd oceni je i zakwalifikuje prawnie uwzględniając pogląd prawny wyrażony przez Sąd Najwyższy. Kierując się powyższymi motywami Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹³ § 1 KPC, orzekł jak w sentencji.

=====